

NEGYEDSZÁZAD
A QUARTER OF A CENTURY

MAGYAR KÁRPITMŰVÉSZEK EGYESÜLETE

a Magyar Kárpitművészek Egyesülete és a Magyar Művészeti Akadémia
tisztelttel meghívja Önt és kedves családját

NEGYEDSZÁZAD
A QUARTER OF A CENTURY

a Magyar Kárpitművészek Egyesületének huszonöt éve című kiállítás megnyitó ünnepségére
2021. október 14-én, csütörtökön, 17 órára a Vigadó Galériába

A kiállítást közösen: **SZENES ISTVÁN**
belsőépítész, MMA rendes tagja

A kiállítást megnyitja: **KEPPEL MÁRTON**
művészettörténész

A kiállítás házigazdája: **JUHÁSZ JUDIT**
MMA Akadémiai Titkár

Közreműködik: **STRÁZYSZKI ZSOLT**
Szőtészeti Műhely vezetője

2021. október 14-én, csütörtökön, 17 órára a Vigadó Galériában

A Negyedszázad-kiállítás meghívója és a Magyar Kárpitművészek Egyesülete művészei

Wehner Tibor

MŰVEKBE FOGLALT HUSZONÖT ÉV

MAGYAR KÁRPITMŰVÉSZEK EGYESÜLETE – 1996–2021

A kérészéletű művészeti csoportosulások körében kivételes jelentőségű, immár negyedszázados múltú, nagy ívű történetet író szakmai szerveződés a Magyar Kárpitművészek Egyesülete. A modern magyar textilművészet eme ágazatának klasszikus, középkori eredetű műalakítási módszeréhez és így mély tradíciókhoz kötődő, az elsősorban a gobelinszövő technikát alkalmazó alkotóinak szövetsége a magyarországi – önszerveződésű, a hivatalos művészetpolitikától független, szakmai célokkal vezérelt – művészeti egyesületek szerveződési hullámának végén, a nyolcvanas- kilencvenes évtizedfordulón lezajlott rendszerváltás után, 1996-ban alakult meg. Miként a festők, a grafikusok, a szobrászok, és más alkotóterületek művelői, a kárpitművészek is alkotóközösségekbe tömörültek, akiknek e lépése összefügg a második világháború utáni szocialista Magyarország kulturális és művészetpolitikája, mecenatúrája által teremtett fagyos és merev rendszerrel és a szabad művészi alkotómunkát befolyásoló vagy korlátozó, sok esetben lehetetlenné tevő feltételekkel való szakítással, valamint a kárpitművészet ágazatának az „eleven textil”-korszakot követő megizmosodásával, kibontakozásával, újjászületésével.

A textilművészet, és ezen belül a kárpitművészet ágazatának újkori, XX. századi krónikája rendkívül széttöredezett, egymástól elkülönülő epizódokból épülő történet, amelyben néhány, egymástól térben és időben elszigetelten működő műhely, egy-egy meghatározó jelentőségű életmű regisztrálható. A szakmai áttekintésekben a fő hivatkozási pontok: a gödöllői szecessziós művésztelep munkálkodása, Ferenczy Noémi iskolateremtő munkássága, a második világháború előtti Greco Gobelin Rt és a háború után létrejött Iparművészeti Vállalat gobelinszövő műhelyének működése és a különböző szintű iskolák meg-megszakadó, a szövőmesterségre felkészítő, művészképző tevékenysége. Ezért is

hatalatlan fontosságú egy huszonöt esztendő, nagyobb törésektől mentes, a kárpitművész-szakmát átfogón reprezentáló, remekbe szabott művekkel, művészettörténeti léptékű szakmai rendezvényekkel és eseményekkel jellemezhető alkotóközösség-történet, amely az „újjászületett gobelin” legújabb kori, napjainkban zajló történéseinek koordinátora és szintetizátora.

Az alkotó- és szervező-ereje teljében, korán elhunyt Dobrányi Ildikó kárpitművész lelkes munkája eredményeként 1996-ban – a kárpitművészek rendkívül sikeres, szakmai rangot teremtő *Szövött Himnuszok*-kiállítását, majd a *Kárpit határok nélkül* című közös kompozíció elkészülését követően – megalapított Magyar Kárpitművészek Egyesülete létének, hosszú fennmaradásának, eredményes működésének egyik legfontosabb, alapvető tényezője a műhelymunka. Vagyis ez az egyesület nemcsak a szervezeti kereteket és e keretek által garantált kedvező feltételeket, a közös bemutatók, bemutatók meg szervezését és megvalósítását tűzte ki céljául, hanem az együttes munkavégzés, a művekben megteremtendő közös munka, és a nyilvános művészeti fórumokon való együttes fellépés lehetőségeinek biztosítását is. Mindezt az egyesület egyik önmeghatározó állásfoglalásában így összegezte az alapító Dobrányi Ildikó: *„A Magyar Kárpitművészek Egyesülete 1996-ban alakult nonprofit szervezet. Célja a szövött kárpit műfaj művelésének, megőrzésének, bemutatásának támogatása. Tagja szinte valamennyi hivatásos magyar művész – jelenleg 74 fő –, aki hazánk területén és határainkon túl szövött kárpit nyelvén fejezi ki magát. A Magyarországon bekövetkezett társadalmi változások nyilvánvalóan inspiráló hatással voltak a művészekre: saját munkaterületük rendezésére, vagyis inkább megteremtésére, új bemutatói lehetőségek felkutatására sarkallták őket, illetve arra, hogy a műfaj alkalmazási területének kitégítését a kor*

igényeinek megfelelően igyekezzenek elősegíteni.¹ Ezt az állásfoglalást tanulságos szembesíteni a szerződések jelenlegi elnöke, Balogh Edit kárpitművész azon alkotói szemszögből mérlegelő, szubjektív árnyaltságú vallomásával, amely a *Transzcendens térképek* című, 2011-ben megjelent átfogó áttekintést adó, az egyesület fennállásának tizenötödik évfordulója alkalmából közreadott katalógusban jelent meg: „A faliszőnyegszövés magányos műfaj, a sportok közül talán a hosszútávfutás kínál párhuzamot. Magányos műfaj még akkor is, ha közösségekben történik a szövés. Az egyénközpontú művészetszemlélet az alkotó individuuma kutatja, a szellemtörténeti irány a korszakok közös alkatára összpontosít, és ha a magyar kárpitművészet történetét érteni akarjuk, feltáró objektívünk varóját és mélységélesítőjét is e két pólus között kell mozgatnunk: az egyéni lelemények, személyes ihlet, alanyi szövésbeszédmód, és a korszakos kontextusok között. De míg átzoomolunk az egyik értelmezési szintről a másik értékelési tartományba a kép újra és újra kiélesedik a középszőnyegben, ahol az eszméknek és közös érzékenységeknek testet adó alkotóközösségek rajzolódnak ki. Akkor is így kell tennünk, ha a Magyar Kárpitművészek Egyesületét meg akarjuk ismerni.”²

A két idézett álláspont-leírás is tanúsíthatja, hogy nem egyszerű feladvány a Magyarországon és a határokon túli magyarság körében élő-dolgozó, valamint a távolabbi külföldi országokban tevékenykedő művészek alkotómunkáját összefogni, szervezni, a terveket közös célok mentén megvalósítani. Visszatekintve a közelmúlt negyedszázadára feljegyezhető, hogy a megalakulást követően a társaság berendezkedhetett a Budavári Kárpitműhelyben, ahonnan később az újbudai Hamzsabégyi úton megnyílt stúdióba tette át székhelyét a kisebb-nagyobb változásokkal mintegy hetven-nyolcvan főt számláló alkotóközösség, ahol továbbra is az Iparművészeti Vállalat időközben megszüntetett

műhelyéből megmentett, immár muzeális értékű szövőszékeken dolgoznak. A csoportlétszámot esetenként ki- és belépések, és visszalépések módosították és módosítják, és persze kíméletlen csoportlétszám-determináns volt a gyorsan pergő idő: az első elnök Dobrányi Ildikó (1948–2007) mellett rendkívül fontos autonóm és közösségi munkásságot is kifejtő kárpitművészekről kellett elbúcsúzniuk az alkotótársaknak: így Baranyi Judit (1941–2013), Erdélyi Eta (1934–2010), Fürtös Ilona (1941–2012), Hegyi Ibolya (1953–2016), Honthy Mária (1940–2004), John Ágoston (1934–2019), Kovács Péter (1941–2021), Köllő Margit (1944–2019), Nagy Katalin (1952–2016), Oláh Tamás (1949–2014), Polgár Rózsa (1936–2014), Prepelicza Katalin (1930–2014), Rapaich Richárd (1937–2009), Remsey Flóra (1950–2014), Solti Gizella (1931–2015), Vajda Mária (1955–2018) és Ziman Vitályos Magda (1949–2015) életműve zárult le.

A társaság a tagok új és új műveinek létrehozása, a szövött kárpit művelésének és bemutatásának inspirálása és támogatása mellett két területre koncentrált: a társasági és nemzetközi keretek között megrendezett kiállításokra, és a közös tervezői, alkotói és kivitelezői tevékenységre alapozott nagyméretű, és a vállalkozások horderejét mérlegelve is nagyszabásúnak minősíthető közös faliszőnyegek létrehozására. A kiállítások sorában hosszasan sorolhatnánk a társaság tagjainak műveit felvonultató csoportos, a hazai és külföldi, európai és tengeren túli országok múzeumaiban és kiállítótermeiben rendezett tárlatokat, s kiemelten azokat a budapesti nemzetközi kárpitművészeti seregszemléket, amelyek közül ez idáig három valósulhatott meg: a *Kárpit (Nemzetközi millenniumi kortárs kiállítás)* 2001-ben és a *Kárpit II (Átváltozások)* 2005-ben a Szépművészeti Múzeumban, majd a *Kárpit 3 (Apokalipszis vagy globális fenntarthatóság)* 2017-ben a Vigadóban. Aligha kell méltatnunk e kezdeményezés fantasztikus voltát és jelentőségét: a nemzetközi kiállítások révén a világ kárpitművészei Budapesten tárhatták

- 1 Dobrányi Ildikó: *Előszó*. In: *Kárpit. Nemzetközi millenniumi kortárs kiállítás*. Budapest, 2001. Szépművészeti Múzeum. (Katalógus)
- 2 Balogh Edit: *Szövés, szöveg és szövetség*. In: *Transzcendens térképek. A Magyar Kárpitművészek Egyesületének tizenöt éve*. Budapest, 2011. Magyar Kárpitművészek Egyesülete. (Katalógus)

Közös munka: *Kárpit határok nélkül*, 1995–96 / haute-lisse, szövött falikárpit, 300x350 cm. Fotó: Alapfy László

közönség elé legújabb alkotásaikat, s ezeken a bemutatásokon a magyar alkotók munkái a nemzetközi kárpitművészeti törekvések összképét reprezentáló műegyüttes művészeti közegében, összefüggérendszerben jelenhettek meg. Úgy vélhetjük, hogy e tárlatok az egyetemes és magyar kárpitművészetnek az ezredforduló éveiben zajlott-lezajló törekvései felmutatásában fontos tájékoztató és sarokpontokká váltak. Különleges, minden bizonnyal a Magyar Kárpitművészek Egyesülete egyedülálló

jellegzetes vonása a kollektív munkák létrejöttének támogatása, a közös tervezői és kivitelezői tevékenység, amelynek eredményeként 1996 és 2020 között kilenc monumentális falikárpit született meg tanúsítván – Balogh Edit megfogalmazása szerint – azt, hogy „A nagy kárpitok lehetőséget teremtenek az együttalkotásra, az alkotói öntönvényűség és a közös munka kényszeréből fakadó alázat egyetemesítésére.”³ Tematikailag a nagy történelmi fordulópontjainkhoz, a kiemelkedő korszakainkhoz és

Közös munka: Az egész töredéke a töredékek egésze (Petőfi-kárpit), 2012–2013 / haute-lisse, szövött falikárpit, 180x270 cm (Petőfi Sándor Szülőház és Emlékmúzeum, Kiskőrös) Fotó: Balogh Edit

Közös munka: *Hommage à Radnóti*, 2013–2014 / haute-lisse, szövött falikárpit, 145x270 cm (Holokauszt évfordulóra készített mű, M.K.E.)
Fotó: Vermes Tibor

a történelmi szerepű személyiségekhez és kulturális-szellemi értékeinkhez, a nemzeti/egyetemes jelleg bonyolult viszonyrendszerének megragadásához kapcsolódnak, s a kor feszítő dilemmáival viaskodó monumentális művek láncolatába illeszkednek a *Kárpit határok nélkül* (1995–1996), a *Szent István és műve* (1999–2000), a *Corvin-kárpitok* (2003–2006), az *Európa fényei* (2010–2011), a *Dunalimes* (2011–2012), *Az egész töredéke, a töredék egésze* (*Petőfi-kárpit*, 2012–2013), a *Hommage à Radnóti* (2013–2014), az *Aranyfál* (2016–2017), és a *Szent László-kárpit* (2017–2019) című kompozíciók, és napjainkban is dolgoznak a társaság kárpitművészei a nagyszabású ciklus legújabb, az *European universum* című alkotáson. A különböző módszerek szerint tervezett és kivitelezett, más és más összetételű alkotói közösségek munkájaként, de mindenkor alkotóközösségi együttműködés eredményeként megszületett monumentális alkotások kivétel nélkül – miután számos kiállításon szerepeltek – megtalálták végleges helyüket vagy egy-egy közösségi rendeltetésű belső tér állandó nyilvánosságú közegében, vagy valamelyik rangos közgyűteményben.

Ha egy önálló kiállítást szentelnének a kilenc monumentális, kollektív munka révén megalkotott falikárpitnak, akkor megfigyelhetnénk, milyen változatos, a mindenkori feldolgozott témakörrel együtthangzó az alkotómódszer, mennyire más és más az eszköztársaság, a kifejezés minemősége, és nehezen találhatnánk olyan stíluskategóriát, amely a teljes műsorozatra általánosan érvényesíthető lenne. A közös nevezőt a műforma, valamint a klasszikus hagyományok által megkövetelt kötöttségek, és az alkotói szabadság kettőssége teremti, illetve nem teremti meg: a fal síkja elé függesztett, szabályos geometriai alakzatba foglalt kárpit, s annak képi felülete, amelynek szövés módjában és anyaghasználatában változatos, újabb és újabb novumok alkalmazását tanúsító módszerek, anyagok és eszközök

vannak jelen. A szövött kárpit által megjelenített, legtöbbször természetes eredetű anyagba foglalt, a modern technika legmodernebb segédleteivel, de még mindig kézműves munkával, a művészek személyes alkotói részvételével, kivitelezésével készített kárpit-kép bonyolult gondolati rendszerek, többszörös áttételek, szimbolikus utalások, képi metaforák, jelek, egyéni mitológiák révén fogalmaznak meg mondandóikat. Baji Lázár Imre a monumentális közös kárpitok első művei kapcsán *Transzcendens térképek és történelmi tablók* című eszme-futtatásában arról értekezett, hogy „Az Egyesület egymásra épülő kárpitjai két irányt foglalnak egységbe: az egyik a téma körüli művészet- és szellemtörténeti jelek, ikonok, szimbólumok feltérképezéséből szövőődő kortükör, művészettörténeti 'biblia pauperum', melyet a képi texturalitás sajátos ökológikus feszültségébe von a stílusban, formálásban, rajzalkatban is változatos alkotógárda együttesége. ... A használt képnyelv másik sajátossága a dimenzióközeliség a konkrét és az absztrakt, az ikonikus és a szövegszerű, a sík és a felületi játékokból, fakturális felületi dinamikából adódó térbeli között. Ugyanez a poliszém többszólamúság jelenik meg a képelemek kozmológiai egymásmellettségében.”⁴ Vagyis egy rendkívül összetett elemekből szerveződő, megannyi motívumot megannyi eszközzel megjelenítő, hagyományt és újítást egyesítő művészeti világ tárul elénk, tárul fel a kárpitművész-társaság monumentális faliképei által.

A formai jellemzők viszonylagos állandósága mellett a monumentális kárpitok befogadása és értelmezése során ismét megbizonyosodhatunk arról az immár művészettörténeti közhelyként hangoztatható alaptételről, hogy a kárpit-kép milyen távol áll a hagyományos, példának okáért a festészeti képalkotástól: hogy az egy-egy kiemelt motívumra koncentrálló, átfogó komponálásmód mellett az egész kárpitmezőt behálózó, a képelemek áradására, a részletgazdagság kibontására alapozott montázs-

4 Baji Lázár Imre: *Transzcendens térképek és történelmi tablók*. In: *Transzcendens térképek. A Magyar Kárpitművészek Egyesületének tizenöt éve*. Budapest, 2011. Magyar Kárpitművészek Egyesülete. (Katalógus)

illetve kollázsszerű, asszociatív indíttatású megjelenítés is hangsúlyosan jelen lehet, s így leginkább ez a két domináns előadásmód határozza meg a jelenkori kárpitművészeti műegyüttesek képi világát. És miként csaknem minden más művészeti területen, itt is békésen él egymás mellett a természetelvű és az elvont, a konkrét és az absztrakt megjelenítés, illetve az e két tükröztetés, kifejezés által megragadott jelenségvilág – gyakran egyazon alkotáson belül is. És mindezek mellett, vagy inkább mindezekkel összefüggésben szót kellene még ejtenünk a művészeti ágazat, e műforma legfontosabb alkotóeleméről: a színről, a varázslatos színvilágról, amely a festett, színes szál megszövése, egymásba fonódása által alakul olyan sík felületé, amelynek megfoghatatlan árnyalataiból és átmeneteiből bontakoztatja ki puhaságokba ágyazódó, az anyagszerűség által hordozott, intenzív színvilágát. E festőségekben tobzódó színvilág pontos leírásának feladata előtt a művészettörténész megadja magát: mert a finomságoknak, az érzékenységeknek, a rezdüléseknek, a gazdagságoknak ez a foka szavakkal már nem interpretálható. Vagyis az ábrázolt, a megjelenített motívumok mellett az érzelmi töltésre és az emocionális meghatározottságokra, a lírai megszólalásokra is figyelünk, rezonálnunk kell az e művekkel való találkozásunk során.

Tűllépve a monumentális műveken és az általuk indukált csoportfűző erőkhöz, a társaság tagjainak egyéni törekvéseit vizsgálva is rendkívül változatos művilág analizálására vállalkozhatunk: a gobelinteknika sokrétű és változatos műalakítási lehetősége formai és stilisztikai aspektusból is izgalmassá és mozgalmassá avatja jelenkori, az egyesület tagjainak munkássága által fémjelzett kárpitművészetünket. A társaság csoportos kiállításain szerveződő összképet már a műformátumokat, a formai alakzatokat elemezve is nagy változatosságának minősíthettük: rendszerint reprezentatív, nagyméretű és kamara-jellegű kisebb alkotások váltakoznak egymással

e bemutatókon, s a hagyományos álló vagy fekvő téglalap, a négyzet forma mellett a kereszt és a háromszög alakzat, és a dobozba foglalt, objekt-szerű megjelenítés is megfigyelhető volt. A technikai megoldások variatív volta és sokszínűsége mellett a tartalmi vonatkozások, a tematikai körök változatossága, a kifejezés nyelvezetének sokágúsága, a jó értelemben vett stílus-kavalkád is rendre, újra meg újra varázslatos, magával ragadó összképet körvonalazott.

Rebecca A. T. Stevens művészettörténész, a washingtoni Textil Múzeum munkatársa az első budapesti nemzetközi kárpit-kiállítás katalógusának bevezetőjében körvonalazta a kárpit varázslatos természetét, amely e textilművészeti ágazat, a műfaj, a műforma jelenkori létjogosultságának is forrása: *„A legkülönbözőbb kultúrák művészei és kézművesei több mint kétezer éve készítenek jelentős esztétikai és művészi értékű textilmunkákat azzal a technikával, amelyet kárpitszövéseknek nevezünk. Ennél a viszonylag egyszerű, de munkaigényes technikánál a láncfonalak és a vetülékfonalak más szövetszövése hozza létre a mintázatot. Ez a fotórealizmustól a tiszta absztrakcióig bármilyen formát ölthet a szövet felületén, mely lehet sima szövésű vagy durva textúrájú. A kárpit ezekben a kultúrákban betöltött szerepének skálája a társadalmi státus jelzésére szolgáló dekoratív tárgytól egészen a műalkotásig terjedt. De a kárpit – stílusától és mintázatától függetlenül – mindig is megmaradt a művészi kifejezés hathatós eszközének. Miben rejlik a kárpit varázsa? Miért tudta minden korban, a XXI. századot is beleértve, felkelteni a művészek érdeklődését és az értő közönség figyelmét? Ezekre a kérdésekre a kárpit sajátos tulajdonságai adják meg a választ...”*⁵ Visszapillantva a Magyar Kárpitművészek Egyesülete huszonöt évére elmondható, hogy eseménydús, mozgalmas művészeti periódus volt, és ami még fontosabb: értékes és korszerű, a klasszikus ideákat csillogtató,

5 Rebecca A. T. Stevens: A kárpit fonalai. In. *Kárpit. Nemzetközi millenniumi kortárs kiállítás*. Budapest, 2001. Szépművészeti Múzeum. (Katalógus)

Közös munka: Szent László kárpit-részlet, 2017–2019 / haute-lisse, szövött fallikárpit, 200x768 cm (Külgazdasági és Külügyminisztérium) Fotó: Balogh Edit

Közös munka: Szent László kárpit részlet, 2017–2019 / haute-lisse, szövött fallikárpit, 200x768 cm (Külgazdasági és Külügyminisztérium) Fotó: Alapfy László

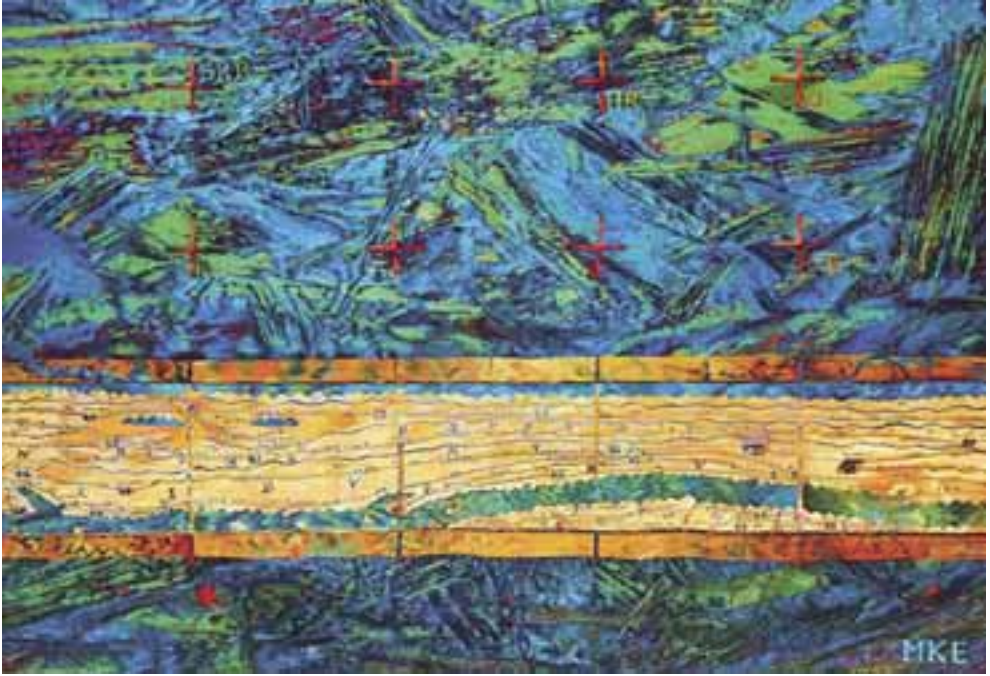

Közös munka: *Európa fényei*, 2009–2011 / haute-lisse, szövött falikárpit (Külgazdasági és Külügyminisztérium) 216 x 400 cm Fotó: Balogh Edit

Közös munka: *European Universum*, 2020–2021 / haute-lisse, szövött falikárpit (Európa Tanács, Strasbourg) Fotó: Oravec István

Közös munka: *Duna Limes*, 2011–2012 / haute-lisse, szövött falikárpit, 250x300 cm (Külgazdasági és Külügyminisztérium) Fotó: Balogh Edit

de a jelenkorra is reflektáló alkotásokkal gyarapította ez a művészcsapat kárpitművészetünket, egyszerűsmind a rendszerváltást követő évtizedek magyar művészetét. Egy korábban szakadozott, töredezett művészeti ágazat-, illetve műfaj-történet új, immár hosszabb időszakot felölelő, folyamatos történetet író fejezettel gazdagodott. A nagyszabású kollektív

művek, és az egyesület alkotóinak autonóm, önálló kompozíciói révén egy több évszázados kézműves műalkítási hagyományra támaszkodva a mérhetetlen műgonddal és végtelen szorgalommal, olt-hatatlan igyekezettel dolgozó művészársaság tagjai röpké negyedszázad alatt mély és komoly tradíciót teremtettek és teremtenek.